

**SERTIFIKATLASHTIRISH VA EKSPORT IMPORT
FAOLIYATI**

Qurbonova Oynuraxon G'ayratjon qizi

Asaka tumani 2-son politehnikumi

Metralogiya standartlashtirish

Elektron pochata manzili oynuraxong@gmail.com

Telefon raqami 91 1053690

Anotatsiya: Ushbu maqola sertifikatlashtirish jarayonlari va eksport-import faoliyatining o'zaro bog'liqligi, ularning xalqaro savdoda ahamiyati hamda O'zbekistondagi amaliyotga bag'ishlangan. Maqolada sertifikatlashtirishning eksport-import jarayonlaridagi roli, xalqaro standartlar, mahsulot sifati va raqobatbardoshlikni ta'minlash masalalari atroflicha yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonning jahon bozoriga integratsiyasi doirasida sertifikatlashtirish sohasidagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari ko'rib chiqiladi. Maqola iqtisodchilar, eksport-import bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar va ushbu sohada tadqiqot olib boruvchi mutaxassislar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: sertifikatlashtirish, eksport, import, xalqaro standartlar, sifat nazorati, O'zbekiston, xalqaro savdo, raqobatbardoshlik.

Kirish

Xalqaro savdo global iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, unda sertifikatlashtirish mahsulotlarning sifati, xavfsizligi va xalqaro talablarga muvofiqligini ta'minlashda asosiy o'rin tutadi. Sertifikatlashtirish mahsulotlarning xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish, eksport jarayonlarini soddalashtirish va import qilinayotgan mahsulotlarning sifatini kafolatlash uchun zarur. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun sertifikatlashtirish nafaqat ichki bozorda sifat standartlarini ta'minlash, balki jahon bozoriga chiqishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu maqola sertifikatlashtirishning eksport-import

faoliyatidagi o'рни, O'zbekistondagi amaliyot va ushbu sohadagi muammolarni kengroq yoritishga qaratilgan.

Sertifikatlashtirishning eksport-import faoliyatidagi ahamiyati

Sertifikatlashtirish mahsulotlarning xalqaro va milliy standartlarga muvofiqligini tasdiqlovchi jarayon bo'lib, eksport va import faoliyatida bir qator muhim vazifalarni bajaradi.

Mahsulot sifatini ta'minlash. Sertifikatlashtirish mahsulotlarning sifati, xavfsizligi va ekologik talablarga muvofiqligini kafolatlaydi. Masalan, ISO 9001 (sifat menejmenti) va ISO 22000 (oziq-ovqat xavfsizligi) kabi xalqaro standartlar mahsulotlarning xalqaro bozorlarda qabul qilinishi uchun asosiy shart hisoblanadi.

Xalqaro bozorlarga kirish imkoniyati. Ko'pgina mamlakatlar import qilinadigan mahsulotlardan xalqaro sertifikatlar, masalan, CE (Yevropa Ittifoqi) yoki FDA (AQSh Oziq-ovqat va dori-darmon boshqarmasi) sertifikatlarini talab qiladi. Sertifikatlar bo'lmagan mahsulotlar ko'pincha bojxona to'siqlariga duch keladi yoki bozorga kiritilmaydi.

Raqobatbardoshlikni oshirish. Sertifikatlangan mahsulotlar xaridorlar va sheriklar tomonidan yuqori sifatli deb qabul qilinadi, bu esa eksportchilarning bozorda raqobatbardoshligini oshiradi. O'zbekistonning to'qimachilik, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari eksportida GOTS (Global Organic Textile Standard) yoki HACCP standartlari muhim ahamiyatga ega.

Ishonchni mustahkamlash. Sertifikatlashtirish iste'molchilar, importyorlar va regulyator organlar o'rtasida ishonchni oshiradi. Bu, ayniqsa, oziq-ovqat, farmatsevtika va qurilish materiallari kabi sohalarda muhimdir.

O'zbekistonda sertifikatlashtirish "O'zstandart" agentligi tomonidan amalga oshiriladi, lekin xalqaro talablarga javob beradigan sertifikatlarni olish eksportchilar uchun qo'shimcha xarajatlarga olib keladi. Shu sababli, milliy sertifikatlashtirish tizimini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifadir.

Eksport-import faoliyatidagi sertifikatlashtirish jarayonlari

Sertifikatlashtirish eksport va import jarayonlarida turli bosqichlarda qo'llaniladi.

Eksport jarayonida. Eksport qiluvchi mahsulotlar xalqaro bozor talablariga mos bo'lishi uchun sifat, xavfsizlik va ekologik standartlarga javob berishi kerak. Masalan, O'zbekistonning quritilgan meva va meva-sabzavot mahsulotlari eksporti uchun GlobalGAP sertifikati talab qilinadi. Bu sertifikat qishloq xo'jaligi mahsulotlarining xavfsiz va sifatli yetishtirilganligini tasdiqlaydi. Sertifikatlashtirish jarayoni mahsulot sinovlari, hujjatlar tayyorlash va audit o'tkazishni o'z ichiga oladi.

Import jarayonida. Import qilinadigan mahsulotlar milliy qonunchilik talablariga muvofiqligi tekshiriladi. O'zbekistonda import mahsulotlari "O'zstandart" agentligi tomonidan sertifikatlanadi, bu esa mahsulotlarning xavfsizligini ta'minlaydi. Masalan, farmatsevtika mahsulotlari uchun GMP (Good Manufacturing Practice) sertifikati talab qilinadi.

Xalqaro standartlar bilan uyg'unlashuv. O'zbekiston Jahon Savdo Tashkiloti (JST) a'zosi sifatida xalqaro standartlarni joriy etishga harakat qilmoqda. ISO, IEC va Codex Alimentarius kabi standartlar mahsulotlarning global bozorlarda raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda sertifikatlashtirishning muammolari

O'zbekistonda sertifikatlashtirish va eksport-import faoliyati bir qator muammolarga duch kelmoqda:

- **Xalqaro sertifikatlarni olishning yuqori xarajatlari.** Xalqaro sertifikatlar olish kichik va o'rta korxonalar uchun moliyaviy jihatdan og'ir bo'lib, bu ularning eksport imkoniyatlarini cheklaydi.
- **Malakali kadrlar yetishmasligi.** Sertifikatlashtirish jarayonlarini boshqarish va xalqaro auditlarni o'tkazish uchun yetarlicha mutaxassislar mavjud emas.
- **Byurokratik to'siqlar.** Sertifikatlashtirish jarayonlari ko'pincha uzoq davom etadi va hujjatlar tayyorlashda murakkabliklar yuzaga keladi.

- **Xalqaro standartlarga to'liq moslashuvning yo'qligi.** Milliy sertifikatlashtirish tizimi hali to'liq xalqaro talablarga uyg'unlashtirilmagan, bu eksport jarayonlarini qiyinlashtiradi.

- **Ma'lumot yetishmasligi.** Ko'pgina tadbirkorlar xalqaro bozor talablari va sertifikatlashtirish jarayonlari haqida yetarli ma'lumotga ega emas.

Yechimlar va takliflar

Sertifikatlashtirish va eksport-import faoliyatini rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif qilinadi:

- **Davlat yordami.** Kichik va o'rta korxonalar uchun xalqaro sertifikatlar olish xarajatlarini qisman subsidiyalash tizimini joriy etish.

- **Malaka oshirish.** Sertifikatlashtirish bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash va xalqaro tajriba almashish dasturlarini kengaytirish.

- **Byurokratiyani soddalashtirish.** Sertifikatlashtirish jarayonlarini raqamlashtirish va hujjat aylanishini tezkorlashtirish orqali vaqt va xarajatlarni kamaytirish.

- **Xalqaro standartlarni joriy etish.** Milliy standartlarni ISO, HACCP va GlobalGAP kabi xalqaro standartlar bilan to'liq uyg'unlashtirish.

- **Tadbirkorlar uchun ma'lumot platformalari.** Eksport-import va sertifikatlashtirish bo'yicha axborot portallari va o'quv dasturlarini tashkil qilish.

Ushbuda keltirilgan qarorlar maqolani yana ham kenroq va qonuniy taraflama ham yortib berishga harakat qilindi:

O'zbekiston Respublikasida muvofiqlikni baholash tizimini yanada takomillashtirish va sinov laoratoriyalari kompleksini rivojlantirish to'g'risida

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori

Respublikada ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning sifatini va eksporti hajmlarini oshirish, ularning xalqaro standartlarga muvofiq ishlab chiqarilishini ta'minlash hamda mavjud sinov va kalibrlash laboratoriyalarini modernizatsiya

qilish, shuningdek, aholiga sifatli va xavfsiz mahsulotlarni yetkazib berish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Muvofiqlikni baholash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish, idoralararo va innovatsion sinov va kalibrlash laboratoriyalari kompleksini rivojlantirish, sohaga xususiy investitsiyalarni keng jalb etish va mahalliy mahsulotlarni xalqaro standartlarga muvofiq baholash orqali savdodagi texnik to'siqlarni bartaraf etish maqsadida:

1. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, Iqtisodiyot va sanoat vazirligi hamda "O'zstandart" agentligining:

"O'zstandart" agentligining "Respublika sinov va sertifikatlashtirish markazi" davlat korxonasini 2020-yil 1-yanvardan "O'zbekiston ilmiy-sinov va sifat nazorati markazi" davlat korxonasiga (keyingi o'rinlarda – "UzTest" davlat korxonasi) aylantirish hamda uning muassisi etib Standartlashtirish, sertifikatlashtirish va texnik jihatdan tartibga solish ilmiy-tadqiqot institutini belgilash;

"O'zstandart" agentligining "Respublika sinov va sertifikatlashtirish markazi" davlat korxonasi vorisi etib "UzTest" davlat korxonasini belgilash;

2019-2020 yillarda Toshkent shahrida xalqaro tashkilotlarning (ISO, IEC, UNECE, EN, CODEX STAN) standartlari, talab va me'yorlariga muvofiq oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi mahsulotlari, elektrotexnika, yengil sanoat, mashinasozlik, qurilish, polimer va kimyo sanoati mahsulotlari hamda yuqori texnologiyalar asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlarning sinovlarini to'liq amalga oshiradigan zamonaviy sinov va nazorat laboratoriyalaridan iborat "UzTest" davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksini tashkil etish;

"O'zstandart" agentligining 1-ilovada nazarda tutilgan hududiy sinov va sertifikatlashtirish markazlari davlat korxonalarini tugatish;

tugatilayotgan hududiy sinov va sertifikatlashtirish markazlari negizida "UzTest" davlat korxonasining hududiy filiallarini 2-ilovaga muvofiq, "O'zbekiston milliy metrologiya instituti" davlat korxonasi hududiy filiallarini 3-ilovaga muvofiq tashkil etish to'g'risidagi takliflari ma'qullansin.

2. Muvofiqlikni baholash tizimini takomillashtirish, sinov va kalibrlash laboratoriyalarini rivojlantirishga doir kompleks chora-tadbirlar rejasi (keyingi o‘rinlarda – Kompleks chora-tadbirlar rejasi) 4-ildan 6-ildan muvofiq tasdiqlansin.

Mas’ul vazirlik va idoralar rahbarlari zimmasiga Kompleks chora-tadbirlar rejasida ko‘zda tutilgan vazifalarning o‘z vaqtida, to‘liq va sifatli bajarilishini ta’minlash yuzasidan shaxsiy javobgarlik yuklansin.

3. “UzTest” davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksi tomonidan o‘lashtiriladigan mahsulotlarni sinovdan o‘tkazish yo‘nalishlari 5 va 6-ildan muvofiq tasdiqlansin.

4. Quyidagilar “UzTest” davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksini tashkil etish, texnologik asbob-uskuna bilan jihozlash va modernizatsiyalash ishlarini moliyalashtirish manbalari etib belgilansin:

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 20-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasida meva-sabzavotchilik tarmog‘ini rivojlantirish loyihasini Xalqaro tiklanish va taraqqiyot banki ishtirokida amalga oshirish borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ–3790-son qaroriga muvofiq Jahon banki tomonidan 25 yil muddatga yillik 2 foiz stavkada ajratiladigan 11,6 million AQSH dollari miqdoridagi mablag‘;

UNI Credit Bank (Chexiya) tomonidan 7 yil muddatga yillik 2,1 foiz stavkada ajratiladigan 3,88 million yevro miqdoridagi mablag‘;

xalqaro moliya institutlarining grantlari, imtiyozli kreditlari va qonun hujjatlari bilan taqiqlanmagan boshqa manbalar.

5. “O‘zstandart” agentligi tizimi tashkilotlariga, istisno tariqasida, sinov, kalibrlash va qiyoslash laboratoriyalarini tashkil etish doirasida 2021-yilga qadar o‘z mablag‘lari hisobiga import qilinadigan laboratoriya jihozlari, asbob-uskunolari, standart namunalar, kimyoviy reaktiv va reagentlarni xarid qilish uchun to‘g‘ridan-to‘g‘ri shartnomalar tuzishga ularni O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi huzuridagi “Loyihalar va import kontraktlarini kompleks ekspertiza qilish markazi” DUKda ekspertizadan o‘tkazish sharti bilan ruxsat etilsin.

6. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hamda Agrosanoat majmui va oziq-ovqat ta’minoti sohasidagi loyihalarni amalga oshirish agentligi “UzTest” davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksini tashkil qilish va rivojlantirish, sinov va kalibrlash laboratoriyalarini modernizatsiyalash maqsadlari uchun xalqaro moliya institutlarining mablag‘larini jalb etish chora-tadbirlarini ko‘rsin.

7. Belgilansinki, “UzTest” davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksi tarkibidagi sinov laboratoriyalari mahsulot sinovlarini amalga oshirish bilan birga “O‘zstandart” agentligining hamda O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi huzuridagi Davlat sanitariya-epidemiologiya nazorati markazining buyurtmalari (ish rejalari)ga asosan davlat nazorati bilan bog‘liq sinovlarni (o‘simliklar karantini xizmati va farmatsevtika mahsulotlari bundan mustasno) amalga oshiradi.

8. 2019-2020 yillarda Standartlashtirish, sertifikatlashtirish va texnik jihatdan tartibga solish ilmiy-tadqiqot instituti kurslarida malaka oshiradigan mutaxassislarning hududlar va ixtisosliklar bo‘yicha taqsimotlari 7 va 8-ilovalarga muvofiq tasdiqlansin.

9. “O‘zstandart” agentligi mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan birgalikda 2019-2020 yillar davomida hududlarning sanoat, ishlab chiqarish va eksport salohiyatidan kelib chiqib, mazkur qarorning 2-ilovasiga muvofiq “UzTest” davlat korxonasining hududiy filiallarini chet el va mahalliy investorlarga realizatsiya qilish, shu jumladan, ularning negizida davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirish choralarini ko‘rsin.

10. “O‘zstandart” agentligi Sog‘liqni saqlash vazirligi, Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat qo‘mitasi, Qurilish vazirligi bilan birgalikda:

bir oy muddatda chetdan olib kelinadigan va respublikada ishlab chiqariladigan mahsulotlarning sinovlari shaffofligini ta’minlash maqsadida amaldagi standart va me’yorlarga muvofiq har bir mahsulot bo‘yicha sinov dasturlarini ishlab chiqib tasdiqlasin hamda doimiy yangilab turgan holda rasmiy saytlarga joylashtirib borish tizimini yaratsin;

mahsulotlar sifat va xavfsizlik sinov ko'rsatkichlari to'liq baholangandan so'ng muvofiqlik sertifikatini rasmiylashtirish tizimini yo'lga qo'ysin.

11. Belgilab qo'yilsinki, 2020-yil 1-yanvardan:

akkreditatsiya qilingan sinov laboratoriyalari mahsulot sinovlarini "O'zstandart" agentligi rasmiy saytida joylashtirilgan sinov dasturlari asosida o'tkazadi;

bir turdagi mahsulotga nisbatan tasdiqlangan sinov dasturini ikkita va undan ortiq xususiy sinov laboratoriyalari to'liq xalqaro talablar asosida o'zlashtirgan taqdirda, davlat organlari tizimiga kiradigan sinov laboratoriyalari tomonidan mazkur mahsulotning sinovi faqat davlat monitoringi hamda nazorati maqsadlarida amalga oshiriladi;

mahsulot sifati va xavfsizligini tasdiqlovchi ruxsat beruvchi hujjatlar va muvofiqlik sertifikatlarini rasmiylashtirish idoraviy bo'ysunuvidan qat'iy nazar akkreditatsiya qilingan sinov laboratoriyalarida o'tkazilgan ijobiy sinov natijalariga asosan amalga oshiriladi;

akkreditatsiya qilingan sinov laboratoriyalari xalqaro standartlarga asosan yangi sinov uslubini o'zida joriy etsa, uch oy ichida akkreditatsiya doirasini kengaytirish majburiyatini olgan holda ushbu uslub bo'yicha muvofiqlikni baholash ishlarini amalga oshirishlariga ruxsat etiladi. Bunda yangi sinov uslublarini qo'llashga akkreditatsiya sohasini kengaytirish uchun belgilangan tartibda taqdim etilgan buyurtma asos bo'ladi;

muvofiqligi tasdiqlanishi shart bo'lgan mahsulotlar sinovini amalga oshirmaydigan va tashkilotlarning o'z ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun tashkil etiladigan sinov laboratoriyalarini akkreditatsiya qilish o'rniga ularning texnik jihatdan malakaliligini ma'qullash tartibi joriy etiladi.

Bunda mazkur bandeda nazarda tutilgan qoidalar o'simliklar karantini xizmati va farmatsevtika mahsulotlariga tatbiq etilmaydi.

12. "O'zstandart" agentligi bir oy muddatda:

Sinov va kalibrlash laboratoriyalarining texnik jihatdan malakaliligiga qo'yilgan umumiy talablarni belgilovchi davlat standartini tasdiqlasin hamda sinov

va kalibrlash laboratoriyalarining texnik jihatdan malakaliligini ma’qullash tartibi to’g’risidagi nizom loyihasini ishlab chiqib, tasdiqlash uchun O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga kiritсин;

Oliy va o’rta maxsus ta’lim vazirligi bilan birgalikda respublikada hamda chet el oliy ta’lim muassasalarida standartlashtirish, metrologiya va muvofiqlikni baholash yo’nalishlarida ta’lim olayotgan 3 va 4-bosqich talabalari orasida tanlov o’tkazib, ularning xorijiy mamlakatlar eng ilg’or ilmiy-sinov laboratoriyalarida amaliyotini tashkillashtirish va milliy sinov va kalibrlash laboratoriyalariga muddatli shartnoma asosida ishga jalb qilish bo’yicha chora-tadbirlar rejasini tasdiqlasin va amalga oshirsin.

13. “O‘zstandart” agentligi sinov va kalibrlash laboratoriyalari ehtiyojlarini qondirish maqsadida kelgusi davr uchun xarid qilinadigan laboratoriya jihozlari, asbob-uskunalar, standart namunalar, kimyoviy reaktiv va reagentlar ro’yxatini elektron kooperatsiya portaliga joylashtirib borsin.

O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi, Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, Innovatsion rivojlanish vazirligi, “O‘zstandart” agentligi, “O‘zkimyosanoat” AJ va “O‘zbekneftgaz” AJ import qilinayotgan laboratoriya jihozlari, asbob-uskunalar, standart namunalar, kimyoviy reaktiv va reagentlarni ishlab chiqarishni mahalliyashtirish bo’yicha 2019-yil 1-oktyabrga qadar O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga asoslangan taklif kiritсин.

14. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, Sog’liqni saqlash vazirligi, Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat qo‘mitasi, Davlat bojxona qo‘mitasi va “O‘zstandart” agentligining 2020-yil 1-yanvardan quyidagilarni nazarda tutuvchi tartibni joriy etish haqidagi takliflari ma’qullansin:

davlat xaridlarida, birja savdolarida ishtirok etish hamda imtiyoz va preferensiyalar olish uchun korxona va tashkilotlar o‘zlari taklif etayotgan mahsulotlarning texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi me’yoriy hujjatlar talablariga muvofiqligini tasdiqlash;

import qiluvchi va mahalliy ishlab chiqaruvchi korxonalarga muvofiqlik belgisidan foydalanganlik uchun bir martalik to'lovni bazaviy hisoblash miqdorining yarim baravari miqdorida qat'iy belgilash hamda sertifikatlashtirish idoralariga tushgan summa soliq to'lovlari to'langanidan so'ng qonunchilikda belgilangan tartibda taqsimlanishi;

sertifikatlashtirish idoralariga o'z brendlarini yaratish va ulardan o'rnatilgan tartibda shartnoma asosida foydalanish amaliyotini joriy etish.

15. "O'zstandart" agentligi O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi bilan birgalikda ikki oy muddatda sertifikatlashtirish jarayonlarini soddalashtirish hamda tadbirkorlik faoliyati subyektlari, shu jumladan, eksport qiluvchi korxonalarga qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida mahsulot namunalarini sinov va kalibrlash laboratoriyalariga yetkazishda transport logistikasi tizimini joriy qilish bo'yicha takliflarni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga belgilangan tartibda kiritsin.

16. Toshkent shahar hokimligi bir hafta muddatda "UzTest" davlat korxonasining sinov va nazorat kompleksini qurish uchun zarur bo'lgan yer uchastkasini belgilangan tartibda ajratib berishni ta'minlasin.

17. "O'zstandart" agentligi manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda ikki oy muddatda qonun hujjatlariga mazkur qarordan kelib chiqadigan o'zgartish va qo'shimchalar to'g'risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritsin.

18. Mazkur qarorning ijrosini nazorat qilish O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maslahatchisi R.A.G'ulomov va O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o'rinbosari E.M.G'aniyev zimmasiga yuklansin.

Xulosa

Sertifikatlashtirish eksport-import faoliyatining muhim qismi bo'lib, mahsulotlarning xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini ta'minlashda asosiy o'rin tutadi. O'zbekiston uchun sertifikatlashtirish tizimini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish va tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash orqali jahon bozoriga integratsiyani kuchaytirish muhimdir. Ushbu chora-

tadbirlar nafaqat eksport hajmini oshiradi, balki mahalliy mahsulotlarning sifati va xavfsizligini ham yaxshilaydi. Kelgusida xalqaro tajriba va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali O'zbekiston iqtisodiyotidagi sertifikatlashtirish tizimini yanada rivojlantirish mumkin.

ADABIYOTLAR

1. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI "O'ZSTANDART" AGENTLIGI. (2023). *SERTIFIKATLASHTIRISH BO'YICHA QO'LLANMA*. TOSHKENT.
2. WORLD TRADE ORGANIZATION. (2020). *TECHNICAL BARRIERS TO TRADE: A PRACTICAL GUIDE*. GENEVA: WTO PUBLICATIONS.
3. ISO. (2018). *ISO 9001: QUALITY MANAGEMENT SYSTEMS – REQUIREMENTS*. GENEVA: INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION.
4. XOLMATOV, A. (2021). O'ZBEKISTONNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDA SERTIFIKATLASHTIRISHNING O'RNI. *IQTISODIYOT VA MOLIYA JURNALI*, 17(4), 45-52.
5. SMITH, J., & BROWN, T. (2019). CERTIFICATION AND GLOBAL TRADE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES. *JOURNAL OF INTERNATIONAL TRADE*, 12(3), 112-125.